

Online informatiebijeenkomst RES Foodvalley

Verslag 16 maart 2021

Opening

Sander van 't Foort verwelkomt de Raads-, Staten- en AB-leden bij de online-bijeenkomst. Komende maanden gaan we bewijzen als Regio de handen ineen te kunnen slaan en te komen tot een Regionale Energiestrategie. Door samen te werken delen we de lasten, maar ook de baten. Niets doen is geen optie. De energietransitie biedt bovendien sociaaleconomische kansen: investeringen, werkgelegenheid, de versterking van natuur en biodiversiteit zijn daar enkele voorbeelden van. Samen werken we aan een Regio die bestendig is voor de toekomst.

Tjerk Wagenaar stelt zich voor als onafhankelijk voorzitter van het Stakeholderoverleg RES Regio Foodvalley. Hij benadrukt de urgentie van de energietransitie en het belang van regionale samenwerking. De klimaatcrisis maakt dat er zorgen zijn over de toekomst van onze kinderen en de toekomst van onze planeet en nu hebben al vele zeker in de 3^e wereld er veel last van. De energietransitie beïnvloedt het landschap en onze leefomgeving. Daarom maken we in de Regio samen gedegen afwegingen over de lasten en de baten.

Contouren RES 1.0

Ralph Kohlmann, projectleider RES Regio Foodvalley, schetst de contouren van het RES-proces en het document RES 1.0. Kanttekening: momenteel is er nog een aantal openstaande thema's. Die bespreekt het Stakeholderoverleg volgende week.

In Nederland maakten we afspraken in het Klimaatakkoord. We gaan met elkaar de CO₂-uitstoot sterk verminderen: in 2030 met de helft ten opzichte van 1990. Regio Foodvalley wil in 2050 energieneutraal zijn: evenveel energie opwekken als gebruiken. Regio Foodvalley is één van dertig RES-regio's die werkt aan een Regionale Energiestrategie. De RES focust op wind- en zonne-energie. In de RES 1.0 staan de stappen tot 2030 centraal, maar wordt ook een doorkijk geboden naar 2050.

De concept-RES, vastgesteld in de zomer van 2020, bevat een bod aan opwek van duurzame energie van 0,75 TWh en een ambitie van 1,0 TWh. Daarbij is uitgegaan van: bestaande opwek, projecten in de pijplijn en bestaand beleid. Er is gewerkt vanuit kernprincipes, waarover op hoofdlijnen overeenstemming is: voorkeursbestemmingen zon (o.a. grote daken, parkeerplaatsen, stortplaatsen, geluidsschermen) en wind en zon langs snelwegen.

Van de concept-RES naar RES 1.0 werden onderzoeksgebieden verder uitgewerkt. Er vonden lokale processen plaats, zoals beleidsontwikkelingen, inhoudelijke verkenningen en burgerparticipatie. Regionaal vond er ook burgerparticipatie plaats. Er is een burgerforum ingesteld dat een advies schreef met 7 aanbevelingen. Daarbij maakten zij onder meer gebruik van een raadpleging onder inwoners van Regio Foodvalley. In online-vragenlijsten gaven inwoners aan wat zij belangrijk vinden bij het opwekken van duurzame energie in de regio.

De visie op de RES 1.0 en het bod werden verder uitgewerkt. Werkgroepen zochten oplossingen voor belemmeringen en onderzochten vraagstukken omtrent omgevingsbeleid, lokaal eigenaarschap, netimpact, financiering en warmte.

De stand van zaken van de visie en het bod voor RES 1.0 worden nader toegelicht in *bijgevoegde presentatie*.

Eind maart 2021 wordt het concept voor de RES 1.0 voorgelegd aan het Stakeholderoverleg ter besluitvorming. De maanden daarna vindt o.a. besluitvorming plaats in de gemeenteraden, Provinciale Staten en Algemeen Besturen van de Waterschappen. Op 19 mei 2021 vindt de uitwisseling van moties en reacties tussen Raden, Staten en AB-leden plaats. Uiterlijk 1 juli wordt de RES 1.0 aangeboden aan het Rijk.

Planning vervolgproces

- 25 maart: Stakeholderoverleg, daarna afronding RES 1.0
- 13 –20 april: behandeling in colleges
- 21 april: presentatie / vrijgave RES 1.0 voor raden, staten en ab-leden van de waterschappen en andere stakeholders
- Eind april / mei – mogelijkheid tot vragen stellen voor inwoners en stakeholders in de regio over RES 1.0
- 19 mei – bijeenkomst onderlinge afstemming besluitvorming leden ab, staten en raden
- Vóór 1 juli – afronding besluitvorming en aanbidding RES 1.0 aan NP RES

Suggesties en vragen uit de groepsessies

Na de presentatie vroeg Tjerk Wagenaar om in subgroepen aanscherping te vinden door de volgende twee vragen te beantwoorden:

1. Zijn er onderwerpen die verduidelijking behoeven?
2. Welke eerste reflecties zijn hierop?

Tijdens de bijeenkomst lag de focus op het verzamelen van vragen en suggesties. Antwoorden die nog ontbraken, zijn in blauw toegevoegd aan dit verslag.

De reflecties en vragen die uit de groepsessies naar voren zijn gekomen, zijn hieronder gecategoriseerd per thema:

Windmolens

- Besteed in de RES 1.0 aandacht aan de gezondheidsrisico's rondom het plaatsen van windmolens, met focus op laagfrequentie en afstandsnormen.
[Zie ook de veelgestelde vragen op de website \[resfoodvalley.nl\]\(http://resfoodvalley.nl\) over dit onderwerp.](#)
- Creëer draagvlak voor windmolens met schadevergoedingen en compensaties voor inwoners.
- Zijn er verschillen tussen windmolens als het gaat om het produceren van (laagfrequent) geluid? [Ja. U vindt hier meer informatie over geluid bij windmolens.](#)

- Hoe groot zijn de windmolens en welk vermogen leveren de windmolens? In het bod hebben we in principe gerekend met windmolens met een vermogen van 5,6 MW, tenzij anders besloten door gemeenten. Deze molens hebben een rotorblad van 130-150 m. De tiphoogte kan, afhankelijk van de lokale omstandigheden boven de 200 meter zijn.
- Hoe zit het met kleine molens en molens zonder wieken? Alles wat kan helpen is meegenomen, maar kleine molens en wiekloze windturbines dragen maar zeer beperkt bij aan de grote getallen die we nu nastreven. Om een grote windmolen (5,6 MW) qua opwek te evenaren heb je ongeveer 400 kleine "boerderijmolens" nodig van 15 – 20 meter. Kleine windmolens en andersoortige windturbines zijn geschikt voor particulier/individueel gebruik. Ze dragen niet significant bij aan het opgewekte vermogen in de Regio Foodvalley.

Monitoren

- Monitor en evalueer het RES-proces.
- Monitor regionaal om bij te kunnen sturen waar nodig. Na vaststelling van de RES 1.0 wordt gewerkt aan de RES 2.0. Elke twee jaar wordt de RES herijkt. Tussentijds – minimaal jaarlijks – willen we de voortgang monitoren en rapporteren daarover.

Alternatieven en innovaties

- Hoe kijkt de Regio naar innovaties als andersoortige wieken en biomassa? In de langetermijnvisie, van de RES 1.0 naar de RES 2.0, worden alternatieve manieren van opwek van energie nader onderzocht, zoals geothermie en kernenergie, en verbeteringen aan bestaande wind en zon technieken. Hierbij willen we ook in beeld brengen welke kansen we zien voor de periode na 2030 en welke uitgangspunten we hanteren voor de inzet van onder meer kernenergie. Het gebruik van houtige biomassa beperken we tot resthout uit de regio.

Lokaal eigenaarschap

- Hoe profiteren bewoners van de energietransitie? De energietransitie is complex en brengt voor inwoners zowel voor- als nadelen met zich mee. In de RES streven we naar een eerlijke verdeling van lasten en lusten. Inwoners en/of ondernemers zouden mede-eigenaar kunnen zijn van zonne- en windenergie en/ of goedkoper stroom af kunnen nemen. Daarnaast vinden we het belangrijk dat we regie en zeggenschap van projecten in onze regio houden. Net als de winst en werkgelegenheid. Ook kunnen gemeenten in hun beleid dan wel aanbesteding van projecten aangeven hoeveel % van de opbrengsten ten goede kan komen aan de lokale gemeenschap.
- Hoe wordt lokale betrokkenheid geborgd in de RES en hoe ziet die eruit? Op nationaal niveau krijgt 50% lokaal eigenaarschap ook veel aandacht en er wordt gezocht naar manieren om dat te borgen. Er moet kennis uitgewisseld worden om te leren van andere regio's. Het Nationaal Programma RES is bezig met het creëren van specifieke tools en handvatten. Een maatschappelijke tender zou een interessante tool zijn bijvoorbeeld. In de regio zetten overheden, coöperaties, ondernemers en ontwikkelaars zich samen in om de minimaal 50% financiële lokale participatie mogelijk te maken.

- Wat doet lokaal eigenaarschap met het tempo van de ontwikkelingen? Enerzijds neemt [de complexiteit van een project toe met meer aandeelhouders, anderzijds draagt dit bij aan betere lokale inbedding en betere besluiten voor de lokale gemeenschap](#).
- Hoe wordt lokaal eigenaarschap ook op langere termijn gewaarborgd? Lokaal eigenaarschap bestaat uit participeren via aandelen. Deze aandelen van lokale deelnemers / coöperatie kunnen alleen aan andere lokale bewoners of ondernemers verkocht worden. Een Expertpool met juristen vanuit het Nationaal Programma onderzoekt hoe dit juridisch geborgd kan worden. Deze Expertpool is beschikbaar voor detail vragen vanuit een RES-regio voor specifieke projecten.
- Er wordt zorg uitgesproken dat revenuen van opwekprojecten niet in de regio blijven. Aandeelhouders van buiten de regio krijgen ook hun rendement. Als het gaat om extra werkgelegenheid, gaan we kijken in hoeverre dit ook formeel te stimuleren is.

De inbreng in RES 1.0 / Het bod

- Hoe realiseerbaar is het huidige bod en hoe wordt omgegaan met knelpunten in het bod? [In het bod zijn de voornemens van de gemeenten gewogen tegen de belemmeringen en mogelijke oplossingen. In het concept van de RES 1.0 wordt nog steeds uitgegaan van een bod van 0,75 TWh en een ambitie van 1,0 TWh. Belangrijk technisch en financieel knelpunt is de beschikbaarheid van de netinfrastructuur. Met name zon op daken van vrijstaande panden ver van het elektriciteitsnet zijn op basis van de huidige aansluitregelingen niet rendabel. Ook vraagt uitbreiding van het net om veel technisch personeel, dat niet voor handen is.](#)
- Welk aandeel van het bod is al gerealiseerd? [Momenteel bestaat een kwart van het bod uit gerealiseerde projecten en projecten in de pijplijn.](#)
- Wanneer is het bod 'hard'? Voor de inwoners is een project pas hard / zeker nadat een gemeente een besluit genomen heeft na het doorlopen van de (ruimtelijke) procedures en participatie heeft plaatsgevonden. Voor veel locaties die genoemd worden moeten nog besluiten plaatsvinden. Het bod is niet in beton gegoten.
- Hoe verhoudt de ambitie van 1,0 TWh zich tot de ambitie van een CO₂-reductie van 55%, en energieneutraal in 2050? De regionale ambitie van 1,0 TWh komt grofweg overeen met de ambitie uit het Gelders Energie Akkoord om 55% CO₂ te besparen ten opzichte van 1990.
- Hoe wordt de genoemde 1 miljard geïnvesteerd? De getallen zijn indicatief. [De netbeheerders gaan het net sterk uitbreiden door minimaal 200 – 300 miljoen tot 2030 te investeren en mogelijk nog meer om op specifieke knelpunten in te spelen. Wij schatten in dat het komende decennium daarnaast ruim 400 miljoen aan private investeringen nodig zijn om onze doelstelling van 0,75 TWh waar te maken, en nog zo'n 200 miljoen meer om 1,0 TWh te realiseren. Eventueel is extra subsidie nodig voor de landschappelijke kwaliteit en het inzetten van restgronden.](#)

Warmte

- Integreer warmte nog meer in de RES 1.0. Warmtevraag en -aanbod is een onderdeel van het RES-verhaal. Voor het opstellen van de concept-RES is bronnenonderzoek verricht naar

locaties die duurzame of restwarmte genereren. Hier geven we update van. . 90% van de warmte vraag zal uiteindelijk waarschijnlijk via elektriciteit opgewekt gaan worden. Dit zullen we daarom ook integraal met de netontwikkeling bekijken. Hiernaast is het aan gemeenten om warmteplannen op wijkniveau te maken (Transitievisie Warmte), gereed december 2021. Bij uitvoering van de warmte plannen is afstemming met o.a. de energie opwek noodzakelijk, maar ook met andere strategische uitdagingen in de regio zoals de woning opgave.

Energiebesparing

- 1,5% energiebesparing, wanneer gaan we aan de slag? Hoe wordt omgegaan met besparing? Is er een groepje in de Regio die zich hier op focust? [Gemeenten stimuleren inwoners en ondernemers om energie te besparen. Bijna iedere gemeente heeft een Energieloket. Dat is een plek waar inwoners, VVE's en ondernemers terecht kunnen met hun vragen rondom energiebesparing. Om energieneutraal te worden in 2050 is het verduurzamen van huizen en bedrijven een essentiële stap. Zie ook \[Samenwerkende Energieloketten op de website\]\(#\). Daarnaast kan dit opgenomen worden in de gemeentelijke warmtevisies; wanneer de warmtebron voor een huis of kantoor wijzigt is dit ook een natuurlijk moment om te isoleren](#)

Wespendief

- Waarom wordt specifiek de wespndief uitgelicht? [De beschermde Wespndief is in eerder onderzoek aangemerkt als potentieel kwetsbaar voor windenergie. Door de vier RES-regio's Noord-Veluwe, Cleantech Regio, Arnhem/Nijmegen en Regio Foodvalley is in samenwerking met de provincie Gelderland een verkenning gedaan naar de mogelijkheden van windenergie op en rond de Veluwe. In dit onderzoek staan de gevolgen voor de beschermde diersoort de wespndief centraal.](#)
- Hoe zit het met windmolens op en rond de Veluwe en de wespndief?
  - Windmolens in natuur(kern)gebied de Veluwe is in 2030 niet realistisch noch wenselijk. In het invloedsgebied 1-8 km rondom kerngebied gelden beperkingen.
  - Potentiële ontwikkelingen in Ede en Barneveld vallen binnen de 1-8 km zone. De locaties blijven onderdeel van de RES 1.0. Ook is er geen sprake van een extra opgave in andere gebieden binnen de regio.
  - We verkennen met de andere regio's hoe we samen goede afwegingen kunnen maken tussen duurzame opwek en natuur.
  - Ecologisch onderzoek maakt altijd onderdeel uit van de vervolgpcedure.
  - Een oplossingsrichting waarbij molens een deel van het jaar stilstaan, wordt ook verkend.

Netcapaciteit

- Hoe gaan we om met de capaciteit van het elektriciteitsnet? [Om grote maatschappelijke kosten te vermijden en alle projecten tijdig aan te kunnen sluiten, is de verhouding wind- en zonne-energie van belang. Een deel van de plannen voor zon op dak kan vooralsnog niet geacommodeerd worden. In de RES werken we aan het onderwerp netcapaciteit:](#)

- De werkgroep netcapaciteit onderzoekt oplossingen om zoveel mogelijk projecten aan te sluiten en kansen aan te geven waar meer mogelijk is.
- De netbeheerders Liander en Stedin hebben een eerste doorrekening van het bod concept-RES 1.0 gemaakt. De adviezen van de netbeheerders worden opgenomen in de RES 1.0. Vooralsnog lijkt 0,75 TWh aansluitbaar,

Tijdens het Webinar over netcapaciteit op 10 maart 2021 gaven de netbeheerders, Liander en Stedin, uitleg over de werking, de problemen en de mogelijkheden van de netinfrastructuur. [Het webinar netcapaciteit is hier terug te kijken.](#)

Verdeling van lasten

In hoeverre is er aandacht voor het gelijk verdelen van lusten en lasten over de bewoners en bedrijven binnen regio, en daarmee tussen gemeenten? Dit is een belangrijk gesprek dat in de stuurgroep plaatsvindt. Windmolens staan in een gemeente, maar hebben een uitstraling over meer gemeentes. Bijdragen naar vermogen gaat over het gelijk verdelen van de inspanning gegeven de fysieke mogelijkheden binnen een gemeente. We kijken vanuit het regionale perspectief en alle belangen en dat kan tot gevolg hebben dat de ene gemeente meer wind- en zonne-energie levert dan de andere. Het belangrijkste is de samenwerking. Er wordt gewerkt vanuit de [mutual gains approach](#) en dat kan ook betekenen: op welke andere vlakken kan die gemeente die minder duurzame energie levert dan bijdragen?

- De concept-RES 1.0 is opgebouwd van onderaf. In de gekozen methodiek wordt uitgegaan van bestaand gemeentelijk beleid en een redeneerlijn. In de redeneerlijn staat bijvoorbeeld de ontwikkeling van energieclusters, zo veel mogelijk op locaties nabij de snelwegen en grote bedrijventerreinen. Hierdoor zijn er verschillen tussen gemeenten in de Regio. Sommige gemeenten hebben meer geschikte ruimten dan andere. De gemeenten zijn daarnaast niet op hetzelfde punt begonnen: sommige waren al verder in hun beleid en uitvoering voor duurzaamheid dan andere gemeenten. Daarom:
  - Dragen gemeenten naar vermogen bij.
  - Los van de politieke keuzes van de gemeenteraden draagt iedereen verantwoordelijkheid voor het geheel: de energietransitie van Regio Foodvalley.
  - Dit naar vermogen bijdragen geldt ook voor de andere stakeholders, zoals de ondernemers, boeren en natuur- en milieufederaties.
- Doet iedere gemeente zijn best om duurzame opwek te realiseren? Ja, elke gemeente draagt bij naar vermogen. Er is onderling voldoende vertrouwen in ieders inzet om het afgesproken aandeel te halen.
- Als de winstwaarschuwing van de netbeheerders reëel is, betekent het dat ons bod 0,65 TWh wordt. Is er dan een verzoek aan alle gemeenten om wat meer te leveren in zonnepanelen en windmolens? Deze vraag is nu niet aan de orde. [Er zijn nog gemeenten bezig met beleid en de cijfers zijn nog in beweging. De analyse van netbeheerders is ook nog niet volledig en komt met beperkingen, maar mogelijk komen er ook nog kansen bij. In het concept van de](#)

RES 1.0 komt het uiteindelijke bod te staan, waaraan elke gemeente naar vermogen bijdraagt.

Zon op landbouwgrond

- Waarom wordt zon op landbouwgrond beperkt?
Dat is een belangrijk discussiepunt. Regio Foodvalley staat bekend om het verbouwen van voedsel. Daarom moet duidelijk zijn dat landbouwgrond belangrijk is en dat zonne-energie op daken en restgronden prioriteit hebben. Om het bod te realiseren is er een afweging tussen windmolens, zon op land en zon op daken. Alle opties hebben voordelen en nadelen. Zon op daken wil iedereen maar is niet overal betaalbaar en/ of aansluitbaar en het gehele bod invullen met alleen windmolens is ook niet gewenst. Agrariërs maar ook inwoners willen de bouw op agrarische grond beperken. Vervolgens is het een lastige belangenafweging en die vindt plaats in het Stakeholderoverleg. In de RES zoeken we naar harmonisatie zonder lokaal beleid te doorkruisen.

Zon op dak

- Hoe wordt de ambitie voor zonne-energie op daken gerealiseerd, de problemen met de netcapaciteit, beperkte beschikbaarheid van technische mensen voor de aansluiting, dakconstructies en verzekeraarbaarheid in acht genomen? [Er is landelijk een onafhankelijke werkgroep 'zon op dak' om financiële en technische \(bv versterken daken / verzekerings premies \) oplossingen te zoeken, lees er hier meer over.](#)

Burgerforum

- Wat is de rol van het burgerforum en wat wordt er gedaan met het advies van het burgerforum? Het burgerforum praat mee en geeft onafhankelijk advies namens de burgers. Dit advies telt zwaar mee in de afweging door alle stakeholders. Indien ze ver afwijken van dit advies zal hen gevraagd worden om dit toe te lichten.
Alle [informatie over het burgerforum en hun advies](#) is te vinden op resfoodvalley.nl

Kaarten in de RES

- Verbreed de kaarten in de RES met grensgebieden.
De keuzes en plannen van buurregio's zijn nog niet definitief, omdat het RES-proces gelijk op loopt. De plannen van de regio's hebben ook effect op inwoners en bedrijven in de Regio Foodvalley, niet alleen qua landschappelijke inpassing maar ook om mee te participeren in projecten. Samenwerken met buurgemeenten is cruciaal hierin. Na de concept-RES 1.0 kunnen plannen over grensgebieden worden opgenomen. Provincies zouden hier een rol in kunnen spelen.

Integrale opgave

- Hoe wordt de samenhang tussen verschillende onderwerpen gewaarborgd?
  - De gebiedsgerichte studieopdrachten en ateliers zorgen voor een integrale aanpak.

- De vijf werkgroepen (belemmeringen, omgevingsbeleid, netcapaciteit, lokaal eigenaarschap en investeringen) brengen wethouders en experts bij elkaar om de verschillende beleidsterreinen aan elkaar te koppelen en meekoppelkansen te zoeken.

Andere suggesties:

- Neem de regie als het gaat om mestvergistings.
- Betrek de netbeheerders strategischer.
- Graag breder kijken en voorbij 2030.
- Neem een voorbeeld aan Frankrijk, waar een thoriumcentrale wordt gebouwd in 2050.
- Wat zijn restgronden (of voorkeursbestemmingen)? Is berekend hoeveel ruimte op restgronden is voor de opwek van energie? [Met voorkeursbestemmingen wordt bedoeld: grote daken en restgronden. Met restgronden wordt bedoeld: langs wegen en spoorwegen, bij bedrijventerreinen, geluidsschermen, stortplaatsen en parkeerplaatsen. In de concept-RES is een eerste inschatting gemaakt. Richting RES 1.0 is dit nader uitgewerkt en geconcretiseerd met de afzonderlijke gemeenten, aansluitend op lokaal beleid. Daaruit is gebleken dat het realiseren van zon op restgronden vooralsnog minder kansrijk is door technische en financiële belemmeringen.](#)
- Vergeet de Blauwe Omgevingsvisie 2050 van Waterschap Vallei en Veluwe niet.
- Hoe zijn de eerder aangenomen moties en amendementen voor de concept RES 1.0 verwerkt? [. In een bijlage in de RES 1.0 is aangegeven hoe de aangenomen moties en amendementen op de concept-RES zijn verwerkt. Hoe om te gaan met moties en amendement voor de RES 1.0 zal in de stuurgroep overlegd worden; de integrale samenhang van het plan dient te worden geborgd in de besluitvorming.](#)

Plenaire afronding

De deelnemers worden bedankt voor hun vragen, suggesties en deelname aan de discussies. Het doel van de bijeenkomst was het vergaren van kennis over de contouren van de RES 1.0 en het creëren van begrip over het hoe en waarom van de Regionale Energiestrategie van Regio Foodvalley. De bijeenkomst vormt een voorbereiding op het besluitvormingsproces over de RES 1.0 vanaf april 2021.

Nog meer [veelgestelde vragen en antwoorden](#) vindt u op de website resfoodvalley.nl. Indien bepaalde onderwerpen nadere toelichting behoeven, kunt u ons mailen via res@regiofoodvalley.nl.